

Makroekonomický vývoj a hospodárske politiky
na Slovensku

Fiškálna politika

(ako analyticky hodnotiť verejné financie)

17.október 2023

Ján Tóth

- Rozpočet verejnej správy = štátny rozpočet + zdravotníctvo + samospráva + štátne podniky, atď.
- Slovensko nemá vlastnú menovú politiku – o to je dôležitejšia fiškálna politika za účelom stabilizácie ekonomiky
- Fiškálna politika môže stabilizovať ekonomiku v ťažkých časoch, len ak jej finančné trhy sú ochotné požičiavať
- Dlhodobá solventnosť verejných financií = sociálna ochrana pre občanov (zabránenie „gréckemu scenáru“)

Čo si dnes povieme

Dlhodobá udržateľnosť (RRZ, zákon o rozp.zodpovednosti)
(dlhodobý pohľad)

Analytické prístupy k meraniu konsolidácie
(strednodobý pohľad)

Hodnotenie vládneho rozpočtu na roky 2023 až 2025
(krátkodobý pohľad)

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť

...postavenie a rola

Úloha Rady pre rozpočtovú zodpovednosť

Ústava SR, čl. 55a:

- „**Slovenská republika chráni dlhodobú udržateľnosť** svojho hospodárenia, ktoré sa zakladá na transparentnosti a efektívnosti vynakladania verejných prostriedkov. **Na podporu cieľov** podľa predchádzajúcej vety ústavný zákon **upravuje** pravidlá rozpočtovej zodpovednosti, pravidlá rozpočtovej transparentnosti a **pôsobnosť Rady pre rozpočtovú zodpovednosť.**“

Ústavný zákon č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti:

- „**S cieľom dosiahnuť dlhodobú udržateľnosť** hospodárenia Slovenskej republiky, **posilniť transparentnosť a efektívnosť** vynakladania verejných prostriedkov a v snahe **podporiť dlhodobú konkurencieschopnosť** Slovenskej republiky **s prihliadnutím na požiadavku ekonomickej a sociálnej spravodlivosti a solidarity medzi súčasnými a budúcimi generáciami**“ vznikla v roku 2012 Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ) ako nezávislý orgán monitorovania a hodnotenia vývoja hospodárenia Slovenskej republiky.
- Úlohou RRZ je poskytovať verejnosti odborné, komplexné a politicky neovplyvnené informácie o vývoji verejných financií.

Ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti

(2011)

- **Prijatý širokým politickým konsenzom – 146 hlasov** (lebo dlh sa výrazne zvýšil po fin.kríze)
- Povýšil **dlhodobú udržateľnosť verejných financií** na hlavný cieľ fiškálnej politiky vlády (vytvoriť vankúš napr. pre zvládnutie demografickej krízy)
- Predpokladá výdavkové limity ako funkčné zavedenie **operatívneho nástroja** na riadenie rozpočtu (zablokované jednou stranou a neuvedené do praxe), ako aj „**dlhovej brzdy**“ ako posledného nástroja, keď všetko ostatné zlyhá (s cieľom udržať dlh pod hranicou 40 percent HDP)
- Vznik **RRZ ako ústavného, odborného a apolitického orgánu na hodnotenie plnenia pravidiel**

Dlhodobá udržateľnosť - indikátory

- Dôležitý ukazovateľ pre hodnotenie fiškálnej politiky vlády v dlhodobom horizonte
- Vyjadruje potrebu **permanentného zlepšenia aktuálneho salda verejných financií** na to, aby sa neprenášali neúmerne bremená na budúce generácie

Základný predpoklad: neprijímanie dodatočných opatrení (tzv. no-policy change), na ktoré sa v budúcnosti ešte „nabalia“ najmä vplyvy demografických zmien

- okrem **budúceho tlaku na verejné financie zo starnutia** populácie teda berie do úvahy aj **dnešnú fiškálnu pozíciu** (dlh a deficit)
- **Indikátory dlhodobej udržateľnosti**
 - **RRZ: GAP** (Správa o dlhodobej udržateľnosti v ústavnom zákone o rozpočtovej zodpovednosti)
 - **EK: S1, S2** (Sustainability report)

Domáci indikátor je tzv. GAP

- **S1 indikátor (EK)** – predstavuje hodnotu, o ktorú by sa malo zmeniť štrukturálne primárne saldo (pomocou zvýšenia daní alebo znížením „neúrokových“ výdavkov), aby úroveň verejného dlhu **o 15 rokov bola 60% HDP**.
- **S2 indikátor (EK)** – o koľko sa musí trvale zmeniť štrukturálne primárne saldo (v% HDP), aby súčasná hodnota budúcich štrukturálnych primárnych sald pokryla dnešnú úroveň dlhu. Na rozdiel od S1, indikátor S2 berie do úvahy projekcie súvisiace so starnutím populácie **v nekonečnom horizonte**, pričom požadovaná zmena salda má zabezpečiť **nerastúcu úroveň dlhu**.
- **Ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti - GAP (RRZ)**: predstavuje hodnotu, o ktorú by sa malo zmeniť štrukturálne primárne saldo (pomocou zvýšenia daní alebo znížením „neúrokových“ výdavkov), aby úroveň verejného dlhu bola **o 50 rokov na úrovni 50% HDP**. Okrem výdavkových politík citlivých na starnutie (podľa EK), zahŕňa aj výdavky na PPP, príjmy a výdavky JAVYS a vplyv na príjmy sociálneho poistenia z titulu zavedenia II. piliera (tieto EK nezahŕňa).

Naše hlavné výstupy

- I. Dlhodobá udržateľnosť*
- II. Dodržiavanie pravidiel*
- III. Kvantifikácia dopadov opatrení*
- IV. Analýza fiškálnych rizík*

#dôchodkový systém
#zdravotníctvo
#hospodárenie vlády

I.
Analyzujeme dlhodobú
udržateľnosť verejných financií

Rada každoročne vypracúva Správu o dlhodobej udržateľnosti verejných financií. Poukazujeme tak na možné problémy, ktoré by mohli viesť k nadmernému nárastu verejného dluhu pri súčasnom nastavení rozpočtových politík. Správa hľadá odpoveď na otázku, do akej miery sa prenášajú finančné bremená na budúce generácie.

#rozpočtový cieľ
#daňový príjem
#daňové výdavky

III.
Analyzujeme riziká

Rada vykonáva ďalšie činnosti súvisiace s monitorovaním a hodnotením vývoja hospodárenia vo verejných financiách. Inak povedané, informuje o možných rizikách spojených s rozpočtom a rozpočtovými cieľmi, predstavuje alternatívne scenáre, alebo napríklad prichádza s návrhmi na zlepšenie metodológie pri kalkulácii rôznych ukazovateľov v oblasti verejných financií.

#limit na dlh
#vyrovnaný rozpočet
#výdavkové limity
#transparentnosť

II.
Sledujeme dodržiavanie pravidiel

Rada predkladá na rokovanie národnej rady Správu o hodnotení plnenia pravidiel rozpočtovej zodpovednosti a pravidiel rozpočtovej transparentnosti. Táto správa by mala zodpovedať, či vláda rešpektuje vlastné pravidlá hospodárenia a či nedoriešava k zahmlievaniu údajov alebo k zníženiu transparentnosti.

#dôchodkový vek
#zmena sadzby daní
#sociálny systém

IV.
Kvantifikujeme vplyvy
prijímaných opatrení

Rada môže z vlastného podnetu alebo na podnet poslaneckého klubu vypracovať stanovisko k legislatívnym návrhom predkladaným na rokovanie národnej rady. Stanoviská by mali skúmať najmä vplyvy na dlhodobú udržateľnosť verejných financií a dôsledky na rozpočet. Parlament tak môže mať k dispozícii názor nezávislej inštitúcie pri prijímaní zákonov.

DEMOGRAFIA

Starnutie obyvateľstva zaťažuje verejné financie už dnes

Len medzi rokmi 2018 až 2023 zaťaží starnutie obyvateľstva verejné financie celkovou sumou približne 1,3 mld. eur.

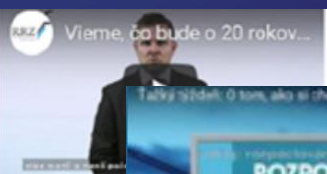

DANE A ODVODY

Vyšší plat, menej v peňaženke

Dôsledok poslaneckého návrhu o zvýšení NČZD

V debatách o strepe dôchodkového veku sa opakujú argumenty, z ktorých väčšina nesie základnú informáciu. Niektoré z nich možno označiť za myty. Reakcie RRZ na argumenty:

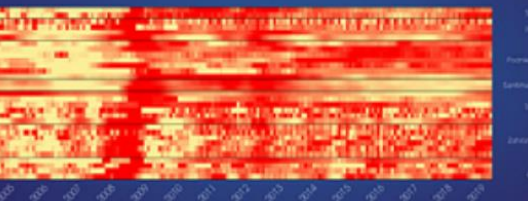
- (1) Argument č.1: Nemožno sa na to pozerať cez čísla, ide o ľudí.
- (2) Argument č.2: Sociálna poisťovňa je v dobrej ekonomickej kondícii.
- (3) Argument č.3: Výdavky na penzie sú nízke.
- (4) Argument č.4: Starnutie neverím. Nevieme, čo bude o 20 rokov.
- (5) Argument č.5: Treba podporiť rodinnú politiku.
- (6) Argument č.6: Dôchodkový vek nemôže rásť donekonečna.
- (7) Argument č.7: Dôchodkový vek 68 rokov? Dôchodok si neužijem.
- (8) Argument č.8: Pri jednotnom dôchodkovom veku nepodporujeme žiadne slová.
- (9) Argument č.9: Slová si dôchodok užije najmenej rokov.

Taký zjeden. O tom, ako si zjedol Kaptár počítal na kampaň

MAKROEKONOMICKEJ NOWCASTING (november 2019)

Vývoj indikátorov hospodárskeho cyklu na teplotnej mape (červená pokles, žltá rast)

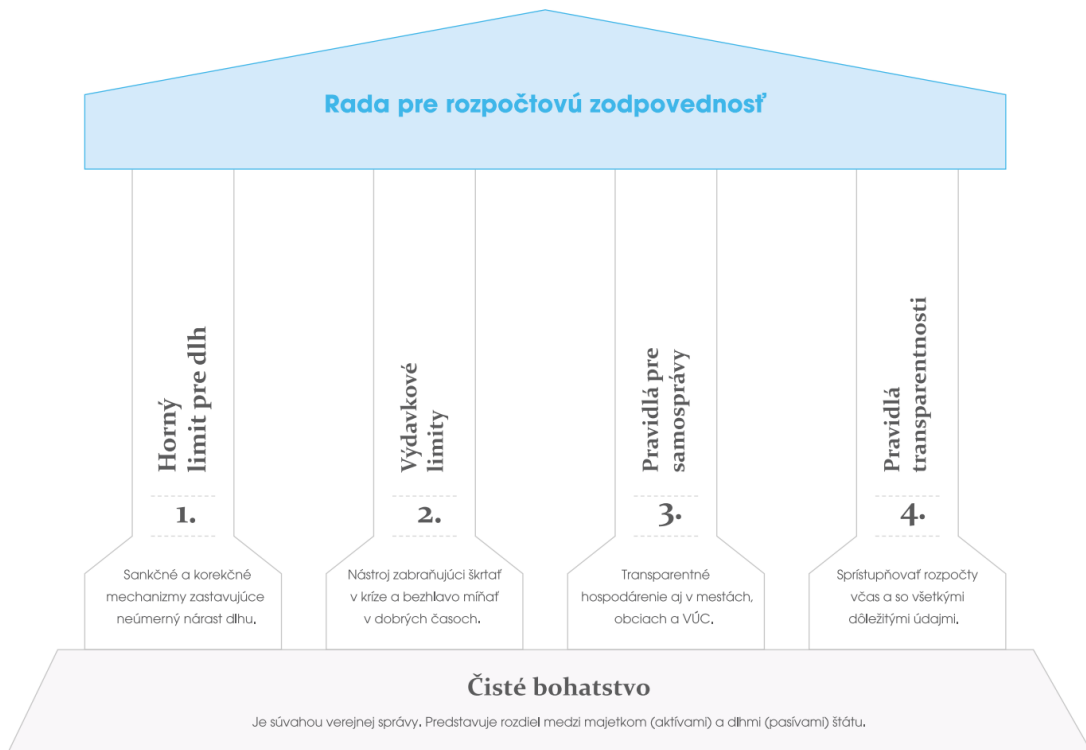

...ale nie je to len o grafoch a tabuľkách

Súčasný rámec zákona rozpočtovej zodpovednosti

- Štyri hlavné piliere
- Nezávislé hodnotenie
- Čisté bohatstvo

Dlhodobochýbajúce výdavkové limity

Pravidlá rozpočtovej zodpovednosti pre vládu:

• **Brzda na dlh:** 5 sankčných pásiem pri prekročení stanovených hraníc, od napomenutia až po hlasovanie o dôvere vlády

Zavedené do praxe

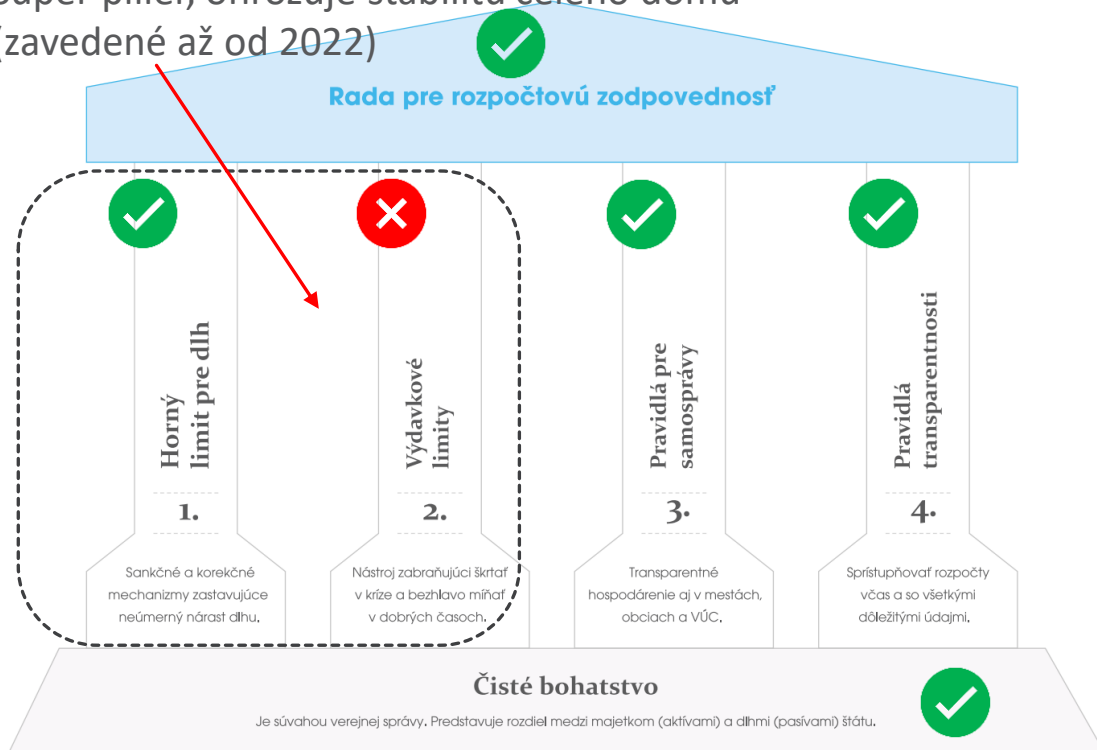
• **Výdavkové limity** – povinnosť pre vládu dodržiavať vlastný rozpočet (deficit). Dnes nízka váha schváleného rozpočtu, „papier znesie všetko“, žiadne sankcie za oklamanie schváleného rozpočtu

Nezavedené do praxe do 2022

(protiústavný stav, potreba prijať pravidlá vo forme zákona)

Super pilier, ohrozuje stabilitu celého domu
(zavedené až od 2022)

Cena za kompromis nemať výdavkové limity

1. Dlh sa v najbližšej kríze prehupol cez horný limit dlhu, dokonca aj cez 60% HDP Maastrichtský limit
2. Zlá dlhodobá udržateľnosť ... od kedy sa sleduje
3. Štát mal problém sa financovať v roku 2020 (aj kvôli tomu, že sa necieľuje čistý, ale hrubý dlh)
4. Vyrovnaný rozpočet pre rok 2024 pripravený nerealisticky len na papieri, samotná vláda nechce, aby bol schválený

.... nie ideálne vysvedčenie 😱 😞

Moderná hospodárska politika je proticyklická RRZ

Domácnosti a firmy môžu podliehať prílišnému optimizmu, alebo pesimizmu. Aj preto sa ekonomika môže prehrievať (príliš vysoká inflácia, nedajú sa „zohnať ľudia“), alebo pracovať pod potenciálom (mať nevyužívané kapacity a zbytočne vysokú nezamestnanosť).

Moderné verejné financie majú stabilizovať ekonomiku. To znamená, utlmiť prehrievanie šetrením a zároveň podporovať ekonomiku, keď je utlmená napr. verejnými investíciami – „staviam, keď nestavajú ostatní“.

Na Slovensku sme mali pravý opak

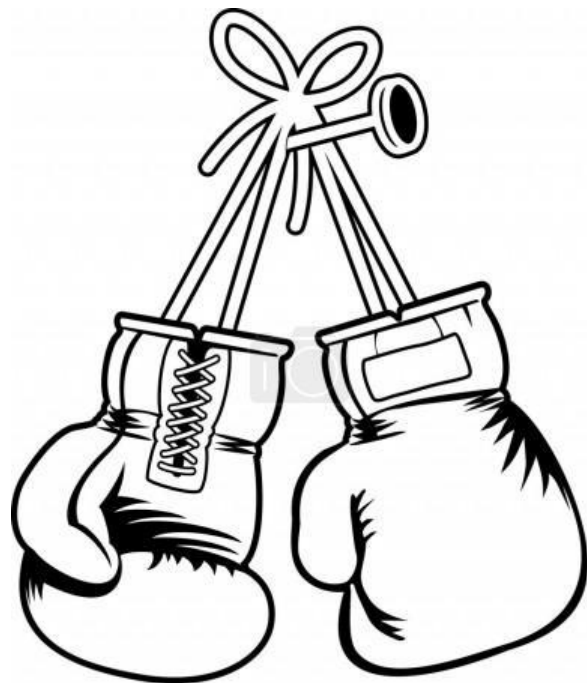
Oficiálna filozofia hospodárskej politiky bola „**V dobrých časoch sa podelíme s ľuďmi**“ .

Modernejšia stratégia je „**V dobrých časoch šetríme, aby sme mohli ľudí/firmy (= ekonomiku) ochrániť v zlých časoch**“ –
úplne opačný koncept.

V roku 2022 sa po vyše 10 rokoch prijali výdavkové limity

VÝDAVKOVÉ LIMITY – HLAVNÁ ZMENA

(aj keď ukotvené len obyčajným zákonom,
v rámci PVV vlády Matoviča/Hegera,
pripomienky RRZ vid' [tu](#))

Čo umožňujú výdavkové limity

1. Motivujú k tejto modernej proticyklickej politike a teda šetriť v dobrých časoch

– po kríze znižovať dlh na „pôvodné úrovne“, aby mal priestor opäť narásť v zlých časoch

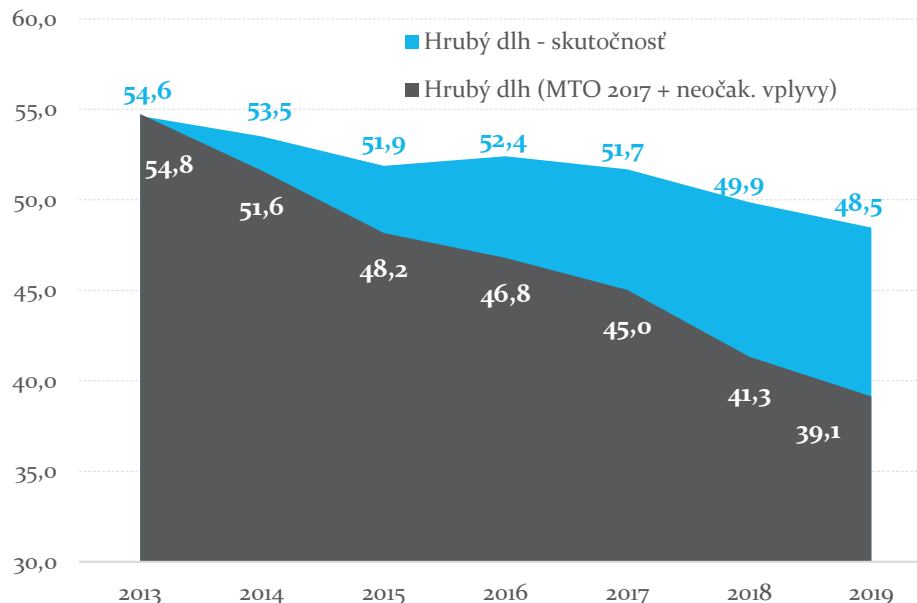
Vývoj 2013 – 2019 ako výstraha

(chýbajúce výdavkové limity)

▪ Výsledkom je ignorovanie vlastných rozpočtových cieľov

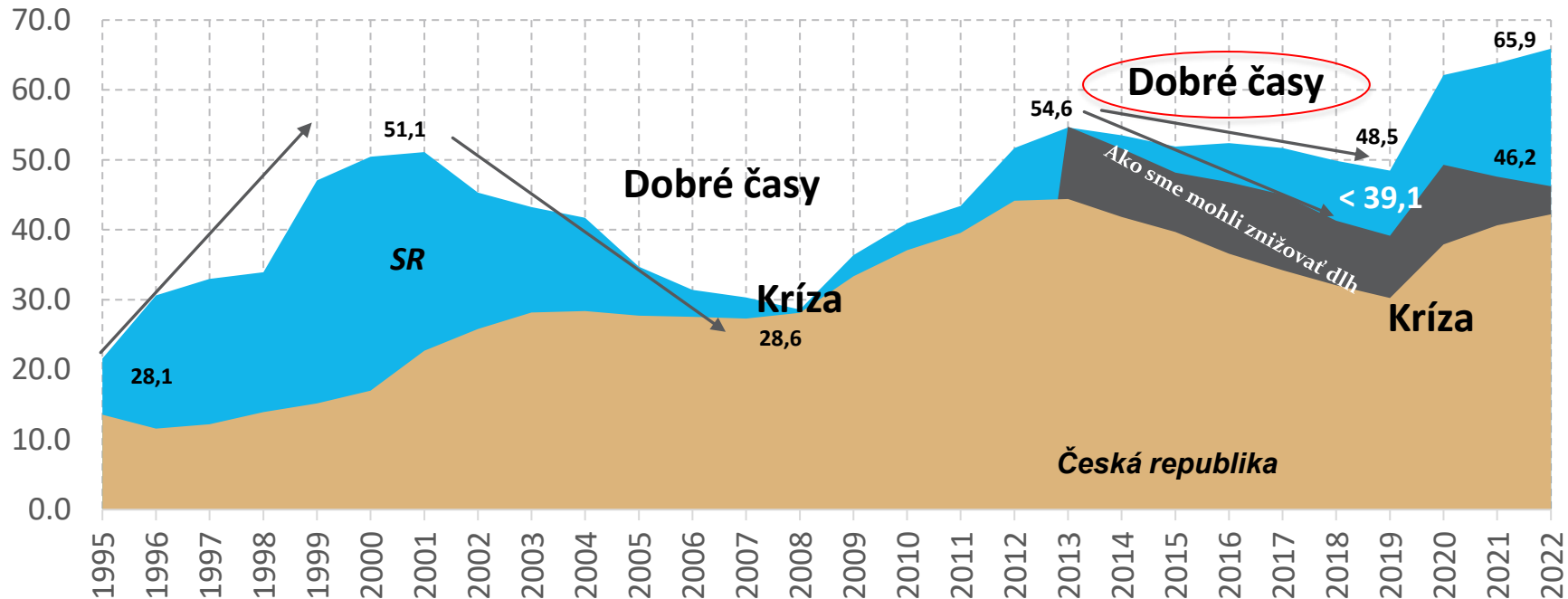
▪ Ak by vlády 2013 - 2019 plnili vlastné rozpočtové záväzky, dlh krajiny v roku 2019 mohol byť nižší o takmer desať % HDP (vo výške 39,1 % HDP) a boli by sme lepšie pripravení na krízu

Hrubý dlh verejnej správy pri splnení MTO a využití nadpríjmov (v % HDP)

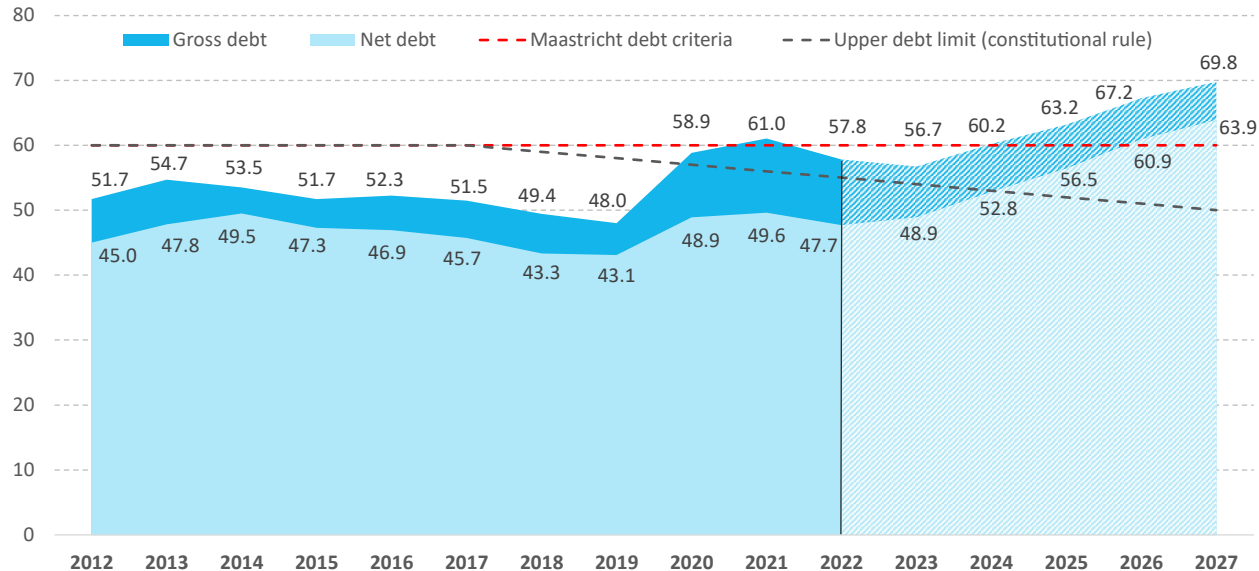
Kde má korene dnešný dlh

- V dobrých časoch nenastal dostatočný pokles, aby sme boli pripravený lepšie na zlé časy
- Do krízy sme mohli vstupovať s vyrovnaným rozpočtom a s dlhom nižším o takmer 10 pb (na úrovni najviac na 39,1 % HDP)

Hrubý a čistý dlh (očakávaný vývoj)

- Ak by hodnota dlhu na konci „dobrých časov“ bola o 10pb HDP nižšia, nemali by sme teraz problém s prekročením hornej hranice dlhu, ani maastrichtskej hranice 60% HDP
- Dlh bez dodatočných opatrení však bude do budúcnosti narastať

Čo umožňujú výdavkové limity

1. Nútiť k proticyklickej politike a teda šetriť v dobrých časoch

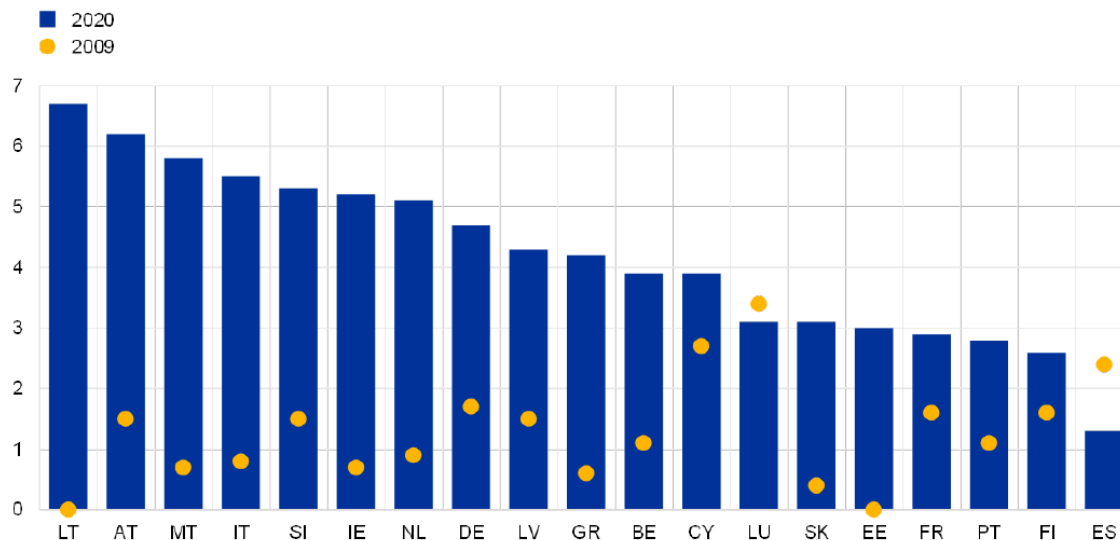
– a teda mať kapacitu pomôcť ekonomike v zlých časoch a tým ju stabilizovať

Fiškálne stimuly v EA, finančná kríza a covid

Chart 2

Sum of fiscal measures related to COVID-19 with a budgetary impact in 2020 compared with gross discretionary stimulus in 2009 (percentages of GDP)

Source: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2021/html/ecb.ebart202101_03-c5595cd291.en.html

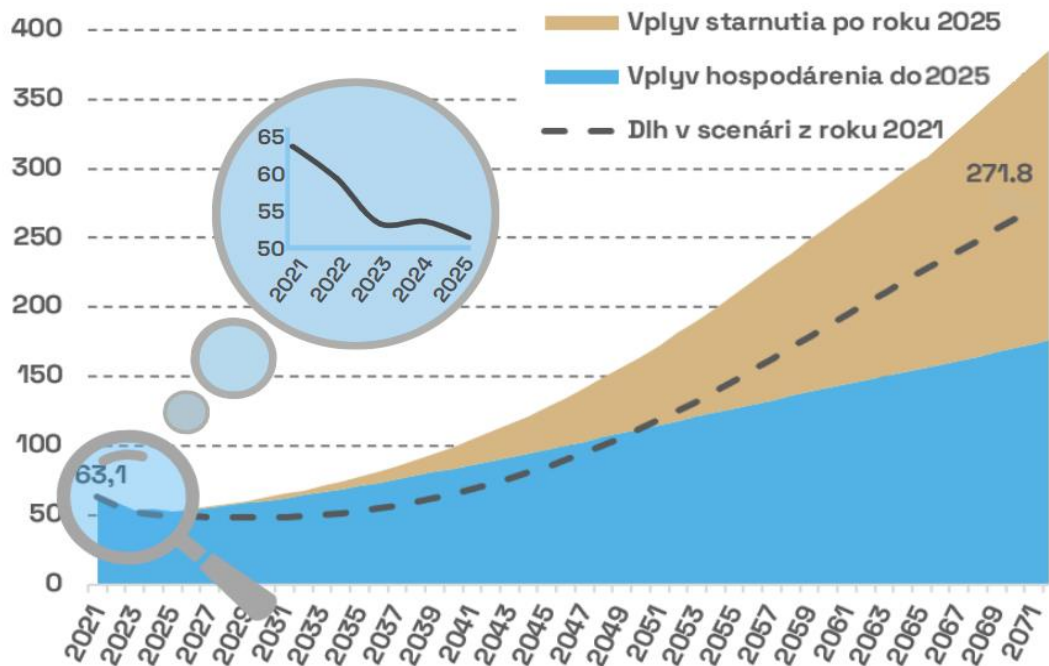

Čo umožňujú výdavkové limity

„Trestajú“ nezodpovedné dlhodobé politiky (napr. v dôchodkoch) tým, že znižujú priestor pre výdavky v súčasnosti – ochraňujú dlhodobú udržateľnosť(*), aby nenastal „grécky scenár“

(*) Agentúra Moody's nám odstránila pozitívny výhľad z ratingu aj kvôli destabilizovaniu dôchodkového systému v roku 2019

„Grécky“ scenár – projekcia dlhu SR bez opatrení a dôchodkovej reformy

Prečo sa musí aj dlhová brzda zmeniť

(modernizácia po 12 rokoch, návrh)

DLHOVÁ BRZDA

SIMPLY CLEVER

Aby sa brzda nevypínala nadhlo a bola spravodlivá pre rôzne vlády

KLÚČOVÁ ZMENA:

Sankcie v absolútnej výške (tj, vyrovnaný rozpočet, zmrazenie výdavkov) sa neaplikujú, pokiaľ sa spĺňajú sankcie v relatívnej výške (potreba konsolidácie), nakoľko plnenie sankcií v relatívnej výške zaručuje, že v budúcnosti „dobro bude“

To znamená, pokiaľ mám zodpovednú fiškálnu politiku (priebežne postupne konsolidujem), som uchránený od „zdedenia“ nutnosti mať zrazu vyrovnaný rozpočet kvôli nezodpovednej vláde v minulosti. To by nebolo „spravodlivé“ a zároveň by to mohlo poškodiť ekonomiku (privedenie ekonomiky do recesie).

- Preberá sa doterajší konsenzus cieľiť rovnaké (prepočítané úrovne dlhu, spodné pásmo) – ale **čistý dlh – zastavenie machinácií s likviditou (=ohrozovanie financovania štátu)**
- **Väčší priestor na absorpciu dopadov kríz – z 10 na 15 pb HDP; štyri sankčné pásma namiesto piatich, vzdialenosť medzi hranicami 5 % HDP**
- Na základe doterajšej praxe **sa sprísňujú prvé dve sankčné pásma** (povinná konsolidácia o 0,25 % HDP a 0,5 % HDP) (doteraz prvé 2 sankčné pásma boli len „papierové“ bez dopadu na zlepšenie salda verejných financií), tieto sankcie môžu byť vo forme prirážky nad rámec výdavkových limitov

- Zlepšenie/zhoršenie udržateľnosti znižuje/zvyšuje medziročnú potrebu konsolidácie (**obmedzenie dlhodobých „mín“ pre ďalšiu vládu**)
- Väčšia flexibilita a **zreálnenie únikových klauzúl** (covid nebola „kríza“ podľa aktuálneho znenia zákona)
- **“Vypínanie“ brzdy len 1.rok (doteraz 2 roky), pri zmene vlády bez volieb sa vypínanie brzdy neuskutoční** (zamedzenie obchádzania)

- Zlepšenie/zhoršenie udržateľnosti znižuje/zvyšuje medziročnú potrebu konsolidácie (**obmedzenie dlhodobých „mín“ pre ďalšiu vládu**)
- Väčšia flexibilita a **zreálnenie únikových klauzúl** (covid nebola „kríza“ podľa aktuálneho znenia zákona)
- **“Vypínanie“ brzdy len 1.rok (doteraz 2 roky), pri zmene vlády bez volieb sa vypínanie brzdy neuskutoční** (zamedzenie obchádzania)

Dlhová brzda – sankčné pásma

Sankčné pásma	1. 35 - 40	2. 40-45	3. 45-50	4. nad 50
Vládny návrh rozpočtu (konsolidácia maximálne do prebytku 2% HDP)	Konsolidácia 0,25 %*	Konsolidácia 0,5 %*	Konsolidácia 0,75 %*	Konsolidácia 0,75 %*
Reputačné náklady	MFSR zasiela zdôvodnenie NRSR + opatrenia	MFSR zasiela zdôvodnenie NRSR + opatrenia	MFSR zasiela zdôvodnenie NRSR + opatrenia	MFSR zasiela zdôvodnenie NRSR + opatrenia
Reputačné náklady	----	Blokovaná rezerva vlády a predsedu vlády	Blokovaná rezerva vlády a predsedu vlády	Blokovaná rezerva vlády a predsedu vlády
Konsolidácia naprieč celým verejnou správou	----	----	Vyrovnané hospodárenie samospráv	Vyrovnané hospodárenie samospráv
Neuplatňuje sa, ak sa plnia sankcie 1 až 3	----	----	----	Vyrovnané hospodárenie rozpočtu VS + dôvera vláde

(*) Konsolidačné sankcie môžu byť vo forme prirážky k výdavkovým limitom

Analytické prístupy k meraniu konsolidácie

= aký je reálny vplyv opatrení vlády na verejné financie?

Prečo merať konsolidačné úsilie

Vláda výrazne znížila deficit z 2,5 % HDP na 1,5 % HDP

Zlepšenie o 1,0 % HDP

Vláda výrazne prispela k tomu opatreniami

↑
Rozdielny dopad na dlhodobú udržateľnosť
Základný scenár už má v sebe tzv. pasívny scenár (no-policy change)

Vláda výrazne znížila deficit z 2,5 % HDP na 1,5 % HDP

Zlepšenie o 1,0 % HDP

Vláda vôbec neprispela k tomu opatreniami, ekonomika sa prehrievala

Prečo merať konsolidačné úsilie

...na saldo a dlh vplýva množstvo faktorov

- Ekonomický vývoj
- Jednorazové opatrenia
- Vplyvy už existujúcich politík
- Opatrenia bez vplyvu na saldo v dlhodobom horizonte
- Opatrenia s vplyvom na dlhodobú udržateľnosť
- Opatrenia s vplyvom/bez vplyvu na čisté bohatstvo
- Chceme dosiahnuť nejaký cieľ – **dlhodobú udržateľnosť**

Prečo merať konsolidačné úsilie?

Odpoveď na otázku: Aký je reálny vplyv opatrení vlády na verejné financie , vrátane dlhodobej udržateľnosti ?

- Analytický obraz o vývoji verejných financií – snaha oddeliť rôzne vplyvy na verejné financie (makro, minulé vplyvy, budúce plány vlády – trvalé a dočasné opatrenia)
- Skvalitnenie a zvýšenie transparentnosti diskusií o fiškálnej politike vlády
- Vyhodnotenie voči existujúcim fiškálnym pravidlám (národná a nadnárodná úroveň) resp. historickému vývoju – odporúčania pre fiškálnu politiku

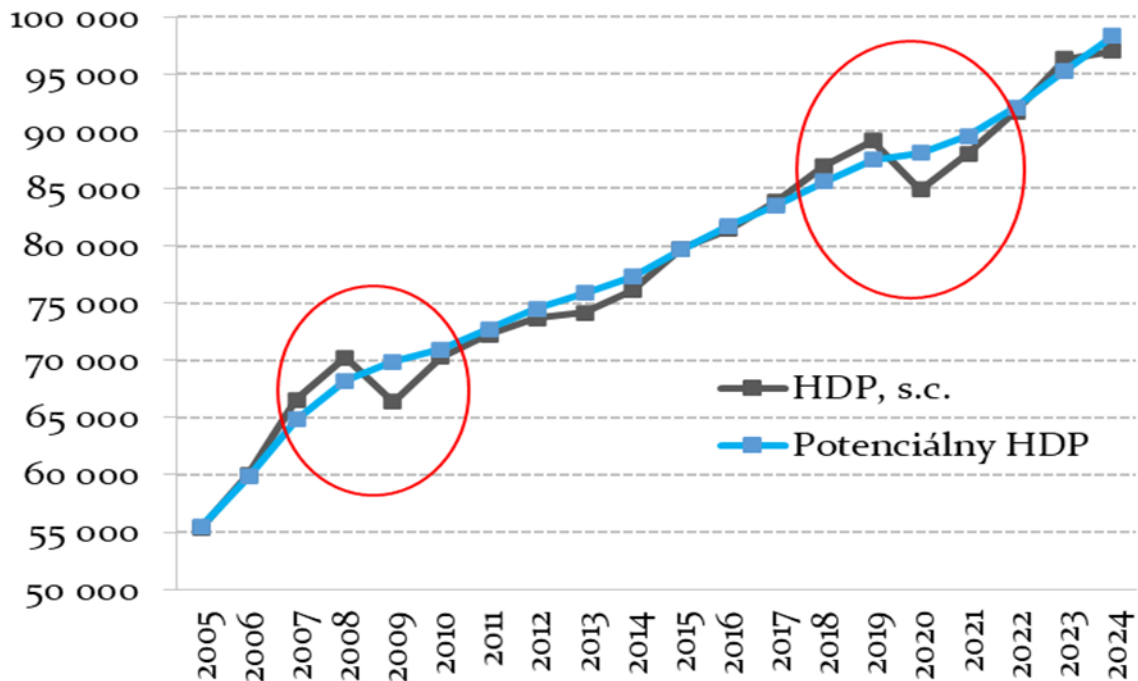
Kedy by ste chceli byť ministrom?

...je rozdiel, či vám existujúce podmienky pomáhajú alebo priťažujú

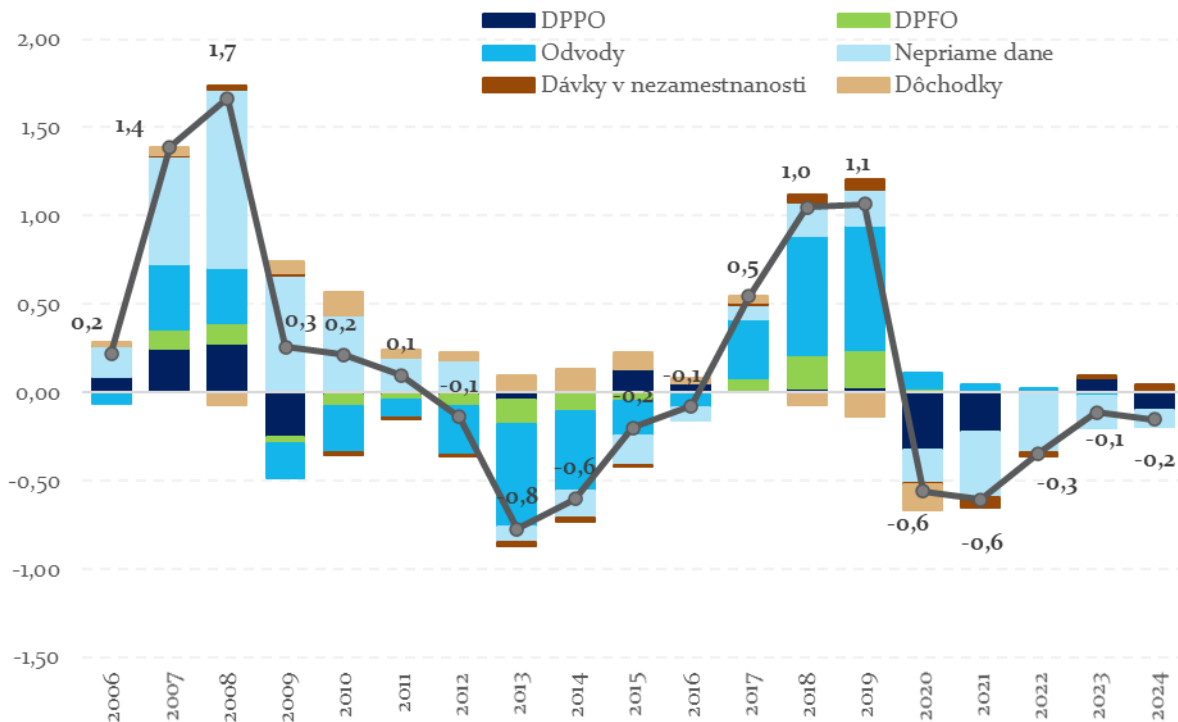
Vplyv ekonomického vývoja

...snaha očistiť cyklický vývoj ekonomiky – aké by boli príjmy (a výdavky) v „normálnych časoch“

Vplyv ekonomického vývoja – cyklická zložka (1)

... toto je navyše kvôli prehrievaniu/podchladeniu ekonomiky

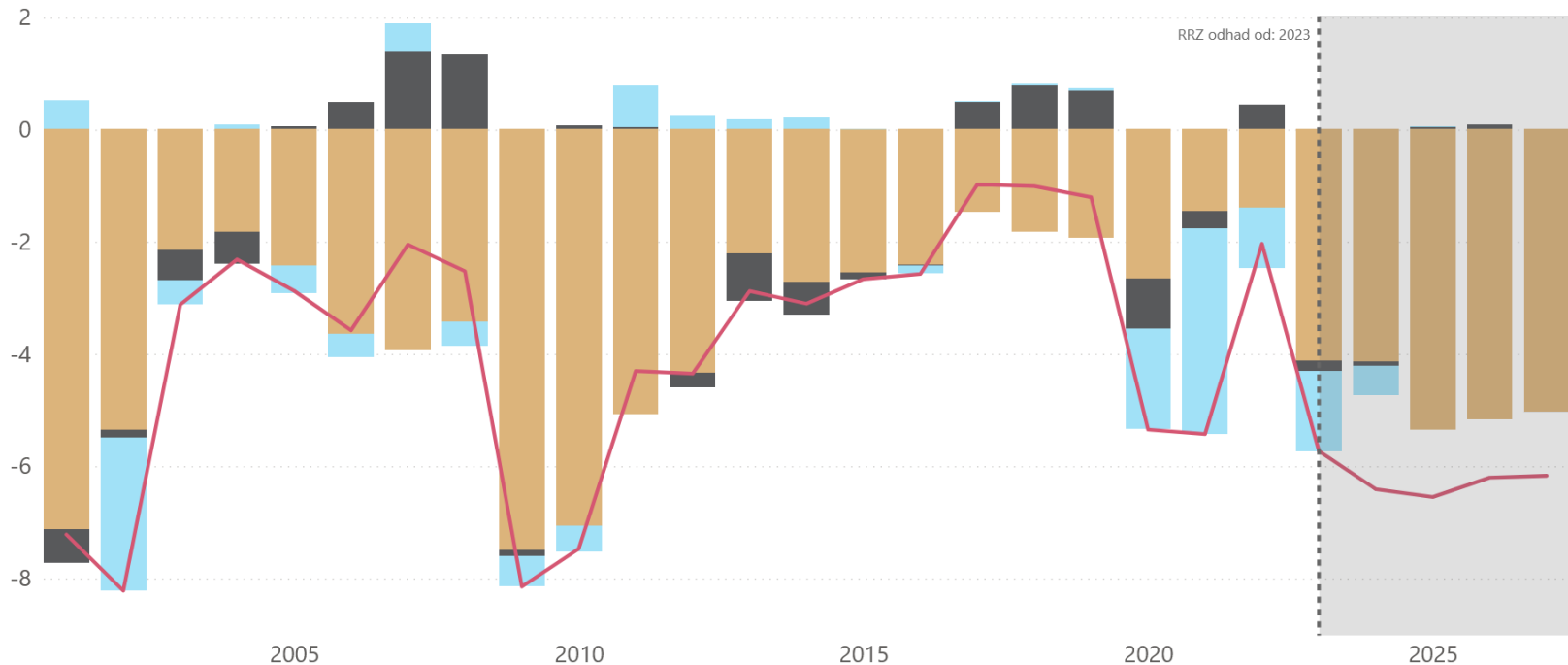
Cyklické saldo vyjadruje reakciu príjmov a výdavkov rozpočtu na zmeny hospodárskeho cyklu pri voľnom fungovaní automatických stabilizátorov.

Štrukturálne saldo = saldo – cyklická zložka – jednorázové opatrenia = „trvalý deficit“

Rozklad celkového salda verejných financií mld. EUR % HDP

● Štrukturálne saldo ● Cyklická zložka ● Jednorázové efekty ● Saldo verejnej správy

Štrukturálne saldo = trvalý deficit

... deficit ktorý by nastal v „normálnych časoch“ a bez jednorazových vplyvov

- Vyhodnocuje sa **úroveň a medziročná zmena** štrukturálneho salda:
 - jeden z kľúčových ukazovateľov pri plnení európskych (Pakt stability a rastu) a národných (pravidlo o vyrovnanom rozpočte) fiškálnych pravidiel - prirodzený odhad kde deficit pôjde (ak sa časy v ekonomike vrátia do normálu a jednorázové vplyvy prestanú)
 - konsolidácia = medziročná zmena štrukturálneho salda (zjednodušený odhad vplyvu vlády – implicitný nepresný predpoklad je, že štrukturálne saldo sa nemení pokiaľ vláda neprijme opatrenia)
 - ale legislatíva indexuje rozdielne príjmy a výdavky (platy, tovary a služby, atď.) – zaujímavé je vypočítať pasívny scenár , tzv. no-policy change (NPC) a voči tomu merať konsolidáciu = „konsolidačné úsilie“ definované RRZ

Case study:

Hodnotenie Návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2023 až 2025

...reálnosť rozpočtu, konsolidačné úsilie, vysporiadanie sa s krízou

Ako RRZ posudzuje rozpočet

- Pre realistické posúdenie rozpočtovej politiky Rada najprv odhadne bilanciu rozpočtu pre aktuálny rok. Tieto odhady vychádzajú aktualizovaním [rozpočtového semaforu](#). Následne RRZ stanoví fiškálny odhad pre každý rok na základe najnovšieho odhadu makroekonomického vývoja, ako aj realistického odhadu predstavených opatrení na strane príjmov a výdavkov. Nekonzkretizované opatrenia nie sú zahrnuté v odhadoch. To vytvorí „RRZ scenár“. **RRZ scenár teda predstavuje pravdepodobný dopad rozpočtu na verejné financie za predpokladu, že žiadne dodatočné opatrenia nebudú prijaté.**
- **RRZ scenár je následne porovnávaný s scenárom bez zmeny politík (tzv. NPC scenár).**
- Tieto dva scenáre sú následne použité pre vyčíslenie analytických ukazovateľov ako je **konsolidačné úsilie vlády** a celkové analytické zhodnotenie rozpočtu.

Odhady vývoja vs. rozpočet

Tab 1: Porovnanie očakávaného salda a dlhu v návrhu RVS s odhadom RRZ (v % HDP)

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo v NRVS 2023-2025 (ciele vlády)*	-5,5	-5,0	-6,4	-3,4	-2,7
Hrubý dlh v NRVS 2023-2025 (ciele vlády)	62,2	59,8	59,0	58,5	56,8
1. Saldo rozpočtu NRVS 2023-2025	-5,5	-5,0	-6,4	-4,3	-4,1
2. Saldo rozpočtu podľa odhadu RRZ	-5,5	-3,5	-5,6	-4,6	-4,8
rozdiel (2-1)	0,0	1,5	0,9	-0,3	-0,7
3. Hrubý dlh rozpočtu NRVS 2023-2025	62,2	59,8	59,0	59,4	59,0
4. Hrubý dlh rozpočtu podľa odhadu RRZ	62,2	58,1	56,3	57,0	56,7
rozdiel (4-3)	0,0	-1,7	-2,7	-2,4	-2,3
<i>p.m. Horný limit dlhu v ústavnom zákone</i>	<i>56,0</i>	<i>55,0</i>	<i>54,0</i>	<i>53,0</i>	<i>52,0</i>

- Rozpočet pre najbližší rok **2023** je **pripravený realisticky**, RRZ predpokladá nižší deficit až o 0,9% HDP (1 mld. eur). Aj deficit bez jednorazových opatrení nižší o 0,5% HDP (0,6 mld. eur).
- Rozpočet na ďalšie roky, najmä v roku **2025**, **nie je** bez dodatočných opatrení **realistický** (odchýlka 0,7% HDP).
- Trajektória dlhu realistická (prudké zníženie dlhu vďaka inflácii)

Energo pomoc v roku 2023

- Celkové vysoké číslo deficitu v roku 2023 je spôsobené hlavne vytvorením energo rezervy v hodnote 3,4 mld. eur.
- Vytvorenie rezervy na pomoc s vysokými cenami energií Rada hodnotí ako obozretné.
- Je však dôležité, aby sa tieto prostriedky **použili výhradne len za účelom dočasnej a adresnej pomoci**, pričom vláda by mala konkrétny spôsob poskytnutia pomoci a jej výšku transparentne odôvodniť.
- Ak by došlo k **lepšiemu vývoju** a nebolo potrebné poskytnúť pomoc v celkovej rozpočtovanej výške, resp. boli by tieto výdavky boli čiastočne prefinancované eurofondami, **zostávajúci priestor na výdavkoch by mal byť automaticky ušetrený**, aj keď aktuálne pravidlá formálne umožňujú vláde ich použiť aj na iné účely.

Konsolidačné úsilie vlády

- Rozdiel fiškálnych trajektórií = (RRZ odhad – NPC scenár) v primárnej štrukturálnej bilancii
- Najlepšie previazané na zmenu ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti = skutočný prínos rozpočtovej politiky

Rozpočet v roku 2023

... pod výrazným vplyvom výdavkovej legislatívy

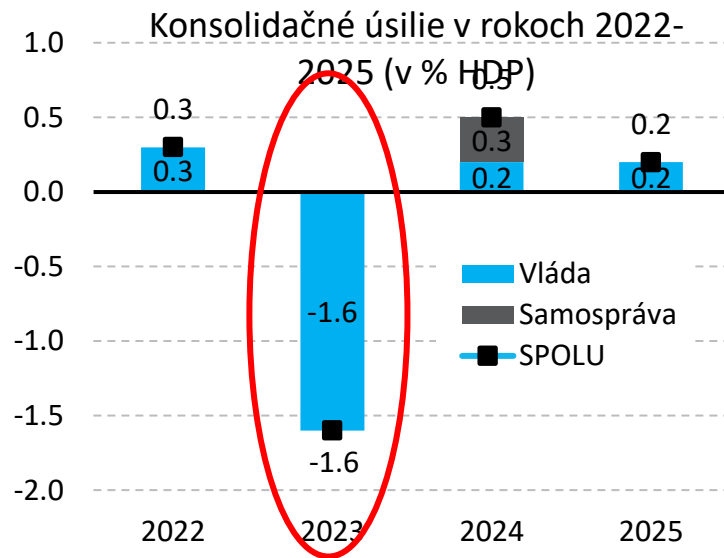
- úsporné správanie v iných trvalých výdavkoch len čiastočne pokrývajú tieto výdavkové tlaky

- **2022 až 2025** - trvalé opatrenia prispievajú k prehĺbovaniu deficitu **kumulatívne o 0,6 % HDP (740 mil. eur)** ✘

- **2023** - opatrenia zhoršujú saldo až o 1,6 % HDP **hlavne kvôli prijatej legislatíve** (tzv. rodinný balíček, rodičovský dôchodok, zvyšovanie miezd nad rast miezd v súkromnom sektore)

- **2024-2025** - čiastočne kompenzované (zlepšenie o 0,5 % a o 0,2 % HDP), aj vďaka reakcii samospráv na výpadok daní (rodinný balíček).

- Schválenie nových príjmových opatrení (aktuálne v NRSR), navýšené mzdy lekárom nemenia významne pohľad na konsolidačné úsilie (pokles na 0,5% HDP).

Vládne ciele vs. domáce fiškálne pravidlá RRZ

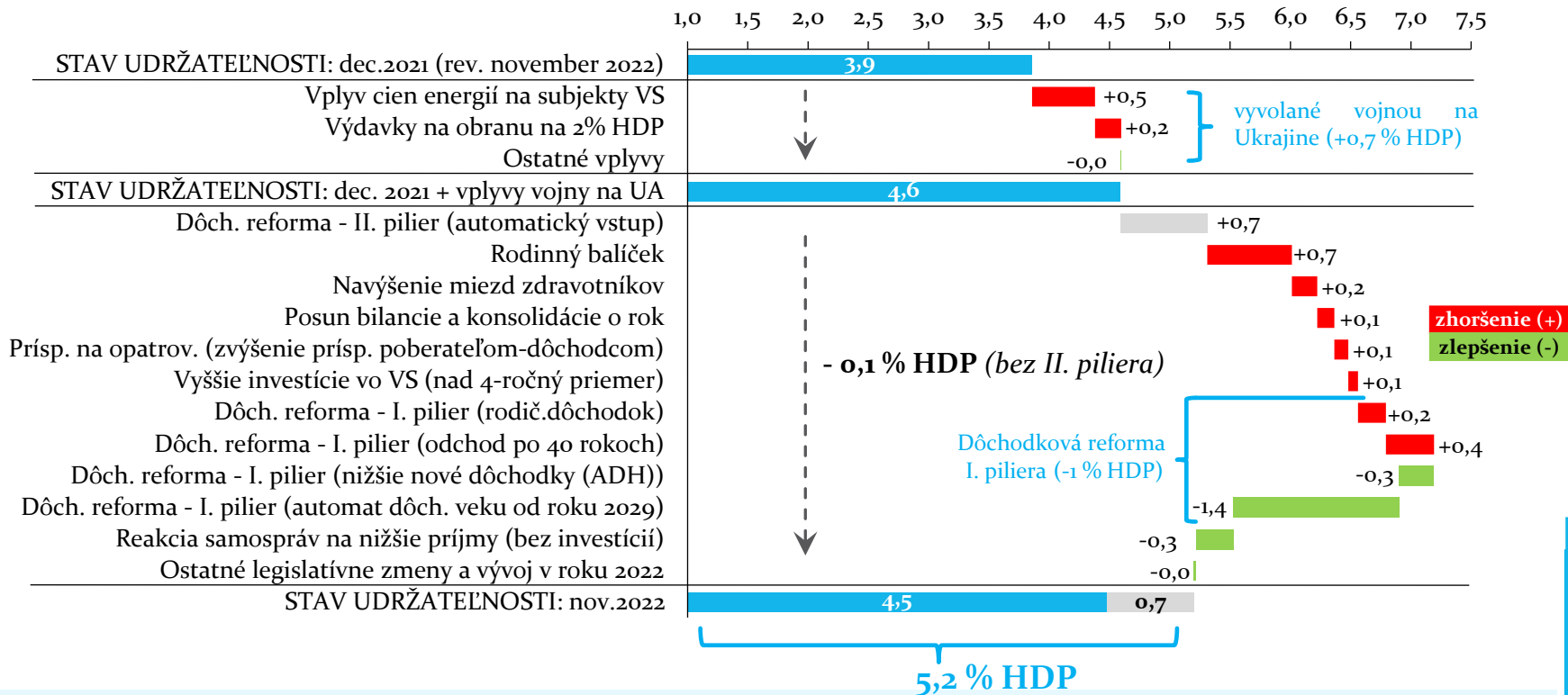
- Návrh rozpočtu nebol zostavovaný v súlade s výdavkovými limitmi.
- Vláda nedeklarovala spôsob, ako sa vyrovná so sankciami dlhovej brzdy.
- Rozpočtové ciele približne v súlade s predbežným odhadom výdavkových limitov.
- Voči deklarovaným rozpočtovým cieľom však chýbajú vyšpecifikované opatrenia v hodnote 1,2 % HDP v roku 2024 a 2,1 % HDP v 2025.

Dopad na dlhodobú udržateľnosť

...len kvôli dôchodkovej reforme je dopad opatrení +0,1%, rozpočet vplyva negatívne

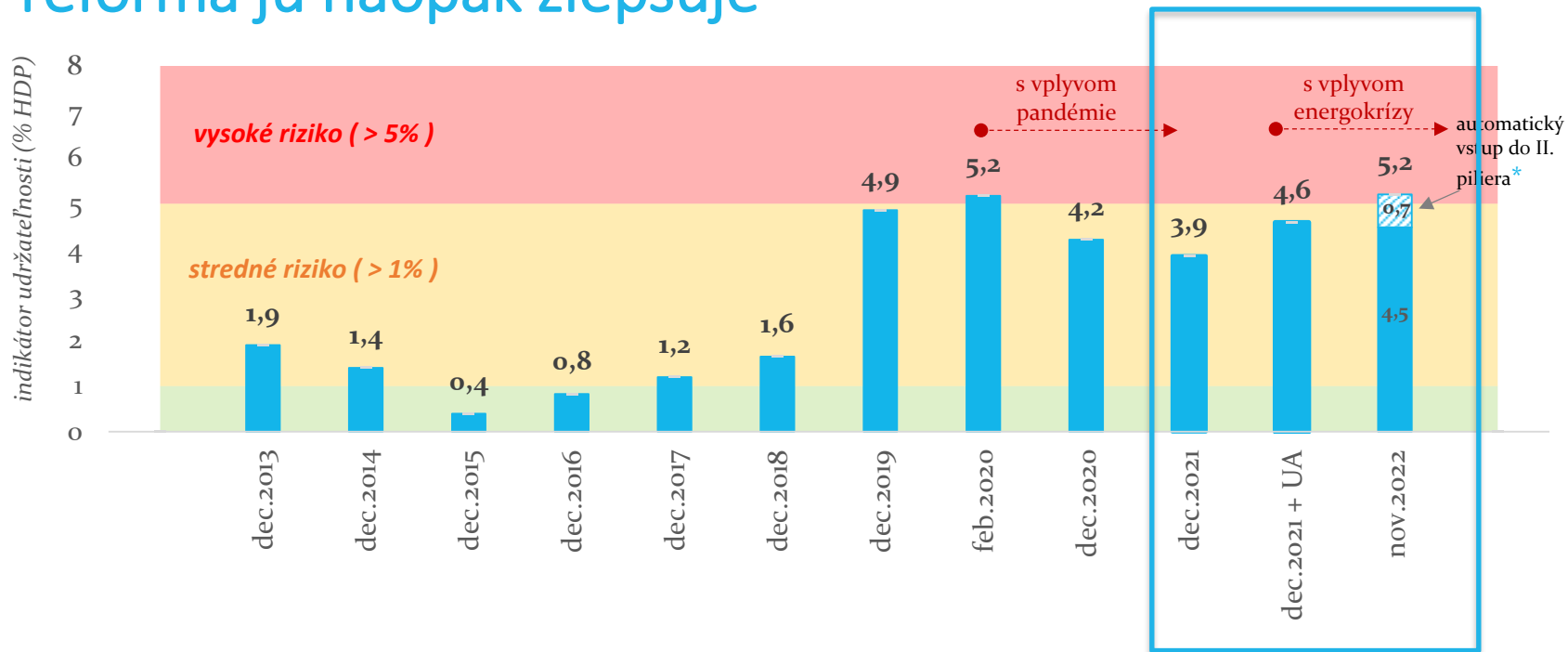
- Rozpočtová politika (mimo dôchodkovej reformy) zhorší udržateľnosť o 0,9% HDP. Po zarátaní pozitívneho vplyvu dôchodkovej reformy (1%) sa udržateľnosť zlepši celkovou politikou o **0,1%**.
- Ruská agresia a energetická kríza trvalo zhoršujú udržateľnosť o **0,7%** HDP.
- K zhoršeniu udržateľnosti o 0,7% HDP prispieva aj zavedenie automatického vstupu do druhého piliera, keďže 50-ročný horizont nepokrýva celý životný cyklus práce a dôchodku. Celkovo však Rada hodnotí reformu pozitívne.
- **Kvôli externým vplyvom sa tak udržateľnosť opätovne zhoršuje do pásma vyššieho rizika.**

Rozklad vplyvov na dlhodobú udržateľnosť

Rada hodnotí pozitívne reformu 1. a 2. piliera, ktorá prispeje k zlepšeniu udržateľnosti dlhu aj sociálneho systému.
Rada hodnotí negatívne, že sa dôchodkovou reformou nevyužila šanca na výraznejšie zlepšenie udržateľnosti.

Dlhodobá udržateľnosť sa opätovne zhoršuje kvôli externým vplyvom aj rozpočtovej politike, dôchodková reforma ju naopak zlepšuje

Čo chýba v rozpočte – trajektória uzdravovania verejných financií

Dlhodobá udržateľnosť sa zlepšila na konci roku 2021 na úroveň stredného rizika.

Nakoľko však vojna a energo kríza opätovne zhoršuje dlhodobé zdravie verejných financií smerom k vysokému riziku, RRZ naďalej odporúča, aby v strednodobom horizonte bol hlavným cieľom vlády do 2025:

- zníženie deficitu na dlh-stabilizujúcu úroveň pod 3% HDP
- zlepšenie dlhodobej udržateľnosti bezpečne do pásma stredného rizika

Rada pozitívne hodnotí vytýčenie rozpočtový cieľov – zníženie deficitu na úroveň 2,7% HDP do roku 2025.

Rozpočet neobsahuje vierohodné konsolidačné opatrenia pre dosiahnutie deficitu pod 3%

Zahraj sa na ministra financií

Začni tu!

Ako to funguje

<https://rozpocetova-kalkulacka.institutfinancnejpolitiky.sk/>

© Rada pre rozpočtovú zodpovednosť

TWIN CITY B
Mlynské nivy 12
821 09 Bratislava
Slovakia
www.rrz.sk

Pohľad cez čisté bohatstvo (1)

- Je súvahou, „bilanciou“ štátu - vyjadruje rozdiel medzi všetkými aktívami a pasívami (pohľad cez stavové veličiny) – zverejňuje MF vo výročnej správe
- V súčasnosti záporné obrovské číslo, ale nevieme všetko vyčíslávať najmä v aktívach, preto dôležitá medziročná zmena

AKTÍVA	PASÍVA
A ₁ Budovy A ₂ Infraštruktúra A ₃ Zásoba kapitálu A ₄ Vklady a úložky A ₅ Čisté bohatstvo centrálnej banky A ₆ Čisté bohatstvo štátnych podnikov A ₇ Prírodné zdroje A ₈ Ekologické bohatstvo A ₉ Iné aktíva vrátane daňovacej kapacity	L ₁ Explicitný dlh L ₂ Implicitný dlh L ₃ Podmienený dlh L ₄ Iné pasíva
	Čisté bohatstvo

Pohľad cez čisté bohatstvo (2)

Opatrenia v strednodobom horizonte s pozitívnym vplyvom na saldo verejnej správy, ale z dlhodobého hľadiska by mali mať pri správnom nastavení približne neutrálny vplyv na čisté bohatstvo

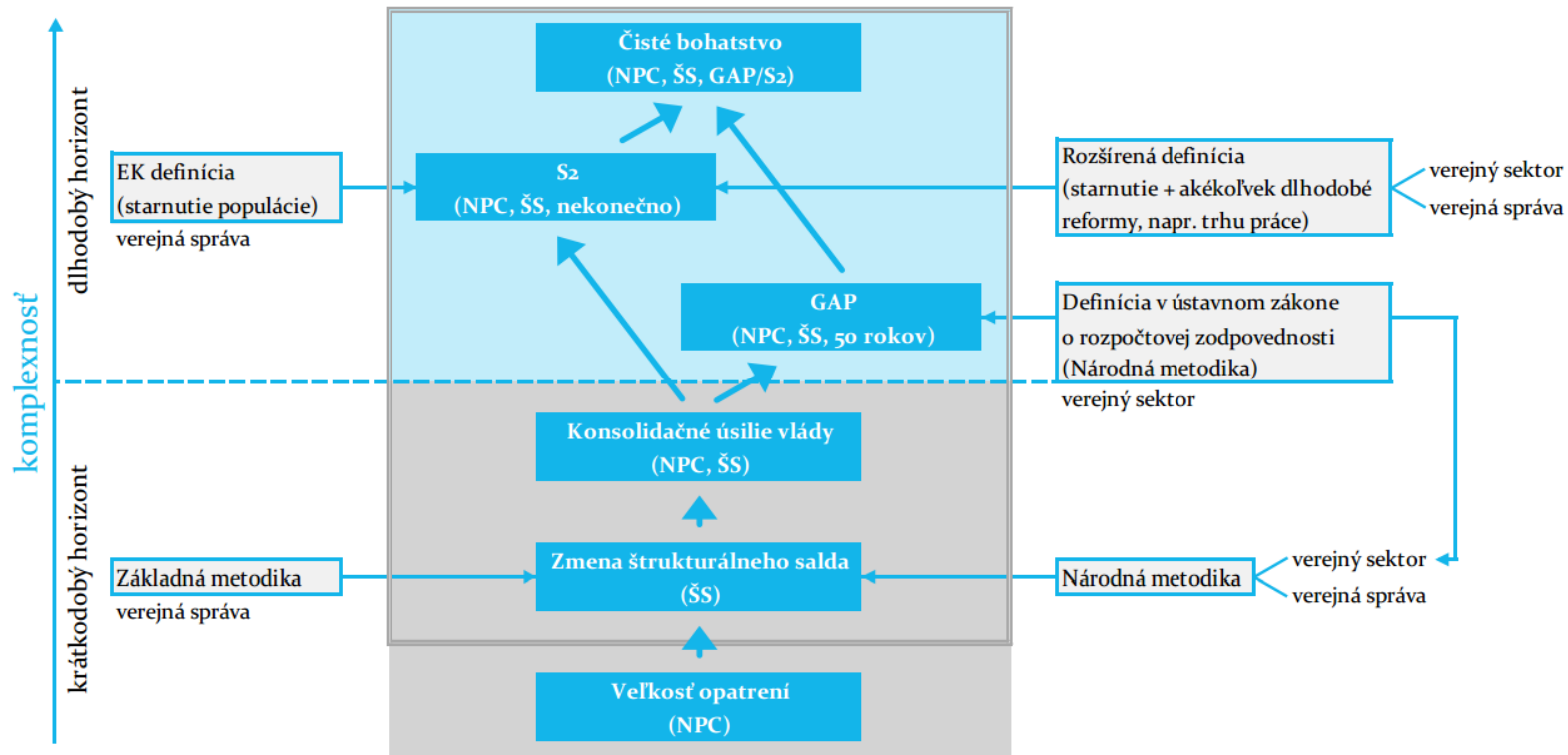
- osobitný odvod vybraných finančných inštitúcií.

Opatrenia, ktoré môžu mať v strednodobom horizonte pozitívny alebo neutrálny vplyv na saldo verejnej správy, pričom ich negatívne vplyvy na saldo rozpočtu a dlh sa prejavajú v dlhodobom horizonte.

- konsolidácia znižovaním investícií
- dlhodobo stratové štátne podniky
- schválenie nového PPP projektu

Ukazovatele konsolidácie

Legenda: Dlhodobé vplyvy (2. pilier, PPP, jadro), NPC - scenár bez zmeny politik, ŠS - štruktúrne saldo, GAP - ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti

